

waardering voor dit imponerend werkstuk is daarvoor te groot. Mijn vreugde dat een Vlaming uit Frankrijk dit heeft tot stand gebracht zullen velen delen, te meer daar dit werk, zij het onrechtstreeks, eens te meer het eeuwenoud Nederlands karakter van Frans-Vlaanderen in het volle daglicht stelt. Het moge de Franse overheid er toe aanzetten met deze realiteit rekening te houden. Voor de gehele Nederlandse gemeenschap is het ondertussen een kostbare aanwinst.

J. Deleu

«Le sentiment religieux en Flandre Française à la fin du Moyen Age» par Jacques Toussaint, dans la collection «Civilisation d'hier et d'aujourd'hui», Librairie Plon, Paris, préface de Michel Mollat, professeur à la Sorbonne. 486 blz. - geïllustreerd met 4 kaarten - 30,85 FF of 310 BF of f 22)

«BENTHEIM»

Dat 't goed gaat met de heemkundige vereniging van Bentheim, 't oude Duitse graafschap met z'n Nederlands dialekt, bewijst 't nieuwste jaarboek. 't elfde in de reeks. 't Bevat nog meer bijdragen en is nog fraaier verzorgd als de vorige. 't Is overigens al 't vijfenvijftigste boekwerk dat deze «Heimatverein» laat verschijnen. Evenals vorig jaar vormt ook in 't «Jahrbuch 1963» (1) 't hoofdartikel van Georg Kip de interessantsste bijdrage. Deze keer gaat 't over de Wederdopers, de bekende fanatieke sekte uit de zestiende eeuw, die vanuit Munster en Lelden 'n tijd lang 'n terreurbewind uitoefende. Kip slaagt erin aan te tonen hoe Bentheim 'n schakel tussen Noordholland en Munster vormde.

Van de vele andere artikelen noemen we nog «Das Gesangbuch in der reformierten Kirche der Grafschaft» door Dr. Walter Hollweg, dat aansluit bij Kip's beschouwing over oude Nederlandse bijbels in Bentheim, waarop al eerder in dit blad de aandacht is gevestigd (Ons Erfdeel, VI-3, blz. 80).

Aan 't slot van 't jaarboek zijn nog 'n aantal versjes opgenomen in 't «Grafschafter Platt», waarvan titels als «Wees effen stille», «Ik bin tefree» en «In 'n bus» al aangeven, hoe dicht dit dialekt bij het Algemeen Beschaafd Nederlands staat. De onlangs opgerichte vereniging van Duitse neerlandisten, die ijvert voor invoering van 't vak Nederlands in de Duitse scholen van 't grensgebied, zou haar activiteiten op de streek van Bentheim kunnen toespitsen!

Dezelfde heemkundige vereniging heeft nog 'n ander werk gepubliceerd, nl. 'n bibliografie (2) van boeken en artikelen over Bentheim. Dr. Ludwig Edel is er de samensteller van. 't Boek bevat meer als 3000 titels, onderverdeeld in 16 rubrieken, waaruit wel blijkt hoe rijk 't Bentheimer Land aan wetenswaardigheden is.

F. Niessen

(1) «Jahrbuch des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim 1963», bearbeitet von Georg Kip. Band 55, Verlag Heimatverein der Grafschaft Bentheim, 1962; 256 blz. - Prijs DM 6.00.

(2) «Neue Bibliographie des landes- und heimatkundlichen Schrifttums über die Grafschaft Bentheim», bearbeitet von Dr. Ludwig Edel. Band 54, Verlag Heimatverein der Grafschaft Bentheim, 1962; 123 blz.

«DE ZUIDNEDERLANDSE TAALGRENEN IN HET BELGISCH PARLEMENT»

Voor het eerste taalontwerp, tot regeling van de taalgrenen, liet minister Gilson zich leiden door de voor de Vlamingen nadelige besluiten van het Harmelcentrum, al week zijn tekst er in enkele belangrijke punten van af. Verder hadden de parlementaire commissies er hun visie op, en vervolgens zou de Senaat, na allerlei buitelingen, het ontwerp terug naar de Kamer sturen waar het tenslotte aan het einde van zijn bewogen lijdensweg kwam. De Vlaamse organisaties, die steeds aangedrongen hadden om het ontwerp er door te krijgen — een gebrekkig resultaat was beter dan niks —, en die twee marsen op Brussel hadden georganiseerd, konden helaas geen juichkreet aanheffen. Voor de magere overwinning in de Voerstreek betaalde men een veel te hoge losprijs. Alle betwiste gebieden gingen verloren: Komen-Moeskroen, Edingen, de Platdietse streek, Landen werd bij Brabant gevoegd i.p.v. bij Limburg, Ronse kreeg faciliteiten, en tal van gehuchten gingen verloren.

Het uitstekende werk van Paul Martens helpt ons wegwijs te geraken in deze

doolhof van gegevens en vaak onlogische beslissingen. Klar en overzichtelijk, objectief en zonder hartstocht schetst de schrijver in het eerste deel de werkzaamheden van het Harmelcentrum met de kritiek vanwege het V.V.A., en de lotgevallen van het ontwerp Gilson in het Parlement. In een uitgebreid tweede deel, verduidelijkt door een aantal kaarten, bekijkt hij één voor één de gebieden en gemeenten op de taalgrens en duidt daarbij aan: de uitslag der talentellingen van 1846, 1930 en 1947, en de mening van Kurth, Flor Grammens, het Harmelcentrum, het ontwerp Gilson, de amendementen van Deconinck (V.U.) en de uiteindelijke beslissing.

Een paar bedenkingen dringen zich op:

1. Het gemis aan wetenschappelijke gegevens. Het Harmelcentrum wenste een deskundig onderzoek doch beperkte zich tot enkele bezoeken ter plaatse. In Moeskroen bv., werd de afvaardiging ontvangen door dhr. Casiers, voorzitter van de Ligue Wallonne (en niet burgemeester zoals de brochure vermeldt). En zo'n informatie moest dan het lot van een gebied met 72.000 inwoners, waarvan 40.000 Vlamingen, bepalen!

2. Taktisch hebben de Vlamingen gefaald. Allereerst door het gebied Komen-Moeskroen vooraf reeds prijs te geven; vervolgens door blijk te geven van inschikkelijkheid, want «de Vlamingen die toeschietelijk willen zijn zoals dhr. Verroken in de hoop de Vlamingen en Franstalige Brusselaars daardoor gunstig te stemmen t.a.v. sommige gerechtvaardigde Vlaamse verzuchtingen, komen steeds weer bedrogen uit. Hun toegeving wordt onmiddellijk geakteerd en voor wat zij in ruil daarvoor meenden te krijgen moeten zij dadelijk daarop weer hevige strijden. Vaak moeten zij dan nog verdere toegevingen doen om toch iets te krijgen.»

Al beperkt de schrijver zich tot de gebeurtenissen in het parlement en gunt hij ons geen kijk achter de schermen, toch biedt dit werk zoveel dokumentatie, dat alwie begaan is met de taalgrens en een uur meewarig wil glimlachen over de vreemde knopen die gelegd werden door de politici, met vrucht en met genoegen deze brochure ter studie zal nemen.

G. Vandecasteele

«De Zuidnederlandse Taalgrens in het Belgisch Parlement» door Paul Martens; 50 F.

ZUID-VLAANDERENNUMMER VAN «ONS HEEM»

De redaktie van «Ons Heem», 't tweemaandelijks tijdschrift van 't Verbond voor Heemkunde, heeft de gelukkige gedachte gehad 'n apart Zuid-Vlaanderennummer uit te geven. Naar inhoud en verzorging is 't een van de beste speciale nummers geworden, die de laatste jaren door verschillende tijdschriften aan Frans-Vlaanderen gewijd werden. Naar de redaktie meedeelt, ontstond 't door teamwork binnen de Zuidvlaamse Kanunnik-Lootenskring.

't Nummer opent met 'n fraaie landkaart en 'n artikel, ondertekend met «Memor.» en getiteld «Verweer en verzet in Zuid-Vlaanderen», dat inzet met 'n verhandeling over «Een van de plagen, die de Westhoek telsteren», nl. «de aanwezigheid in Nederlandssprekende steden en dorpen van te vele ingeweken Belgen (lees: Vlamingen), die de verfransing in de hand werken». Z'n begrijpelijke ergernis over dit betreurenswaardige feit, waarvan ook de achtergronden in kort bestek scherp geanalyseerd worden, heeft de schrijver bij z'n verder betoog echter nogal parten gespeeld; hij zette er zich namelijk té sterk tegen af, waardoor hij verleid werd tot 'n ongenueerde schets van de geestesgesteldheid van «de» Zuidvlamingen. 't Moge al waar zijn — de hier bijeengebrachte historische staaltjes alléén rechtvaardigen overigens deze weldse konklusie nog niet — dat vroeger de groep die zich onvoorwaardelijk (d.w.z. ook politiek) tot de Nederlanden bekende onder de aktieve Zuidvlamingen volledig de overhand had, tegenwoordig is dat beslist niet meer 't geval. 'n Recente ontmoeting met Fransvlamingen, die betrokken zijn bij de Nederlandse kurstussen — deze te vermelden in dit nummer ware niet misplaatst geweest — heeft me geleerd dat er zeker in deze kringen gelukkig geen belangstelling bestaat voor 'n politiek Groot-Nederland, whatever that may be in onze tijd van Europese integratie. Robert Victor, ongetwijfeld een der aktiefste Zuidvlamingen, heeft onlangs nog in 'n rede vastgesteld, dat men heel wel 'n bewust Vlaming en tegelijk 'n loyaal Frans staatsburger kan zijn. 't Is te betreuren dat Memor. zich dat niet herinnert heeft.

Uitermate interessant is 't artikel van Dr. Jan Klaas over «Vlaams bewustzijn in Zuid-Vlaamse opschriften»; hij kondigt zelfs 'n uitgebreide studie hierover aan. «Een paar opmerkingen» over «Lelle- en Listegels» noemt J.M. Gantols al te